

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

I ett främmande land

- utbytesstudenters upplevelser av vistelsen i Sverige.

Författare: Maria Söderström

Uppsats: Soc 344, 41-60 p

VT 2001

Handledare: Marianne Liedholm

ABSTRACT

Författare: Maria Söderström

Titel: I ett främmande land, utbytesstudenters upplevelser av vistelsen i Sverige.

Uppsats: Soc 344, 41-60 p

Handledare: Marianne Liedholm

Sociologiska institutionen, vårterminen 2001

Syfte

Uppsatsens syfte är att få en uppfattning av utbytesstudenters upplevelse av Sverige och den svenska mentaliteten. Dessutom är syftet att belysa huruvida utbytesstudenterna ändrade beteende och vanor för att bättre assimileras in i den svenska kulturen eller inte.

Bakgrund

Liknande studier är gjorda företrädesvis utomlands, jag har funnit två relevanta artiklar som är av intresse för mitt ämne samt en rapport utförd av Uppsala universitet om hur utbytesstudenter upplever då de kommer i kontakt med värdlandet och dess kultur.

Slutsatser/Resultat

I studien diskuteras syftet kring fem teman, svensk mentalitet, den svenska dryckeskulturen, ändrade beteendemönster, sociala nätverk samt den specifika utbyteskulturen.

Utbytesstudenterna upplever svenskar som tysta och inåtbundna, i den mån de är intresserade av kontakt rör det sig mer om ytlig sådan. Den svenska dryckeskulturen diskuteras och främst aspekterna av alkoholintag, drickandet kring helger samt hur svenskar inhandlar alkohol. Ändrat beteendemönster i fråga om mer öppet och utåtriktat beteende diskuteras liksom betydelsen av sociala nätverk för utbytesstudenterna samt den speciella kultur som utvecklas i och med fester och boende tillsammans med andra utbytesstudenter.

Innehållsförteckning

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	1
INLEDNING	5
SYFTE	5
BAKGRUND	5
METOD	7
URVAL	7
<i>Presentation av intervjupersonerna:</i>	9
GENOMFÖRANDET.....	9
ANALYS	10
METOD DISKUSSION	11
<i>Validitet och Reliabilitet</i>	12
TEORI	13
SVENSK MENTALITET	13
<i>Personlighet</i>	14
<i>Blygheten</i>	14
ROLLTEORI.....	15
GRUPPER.....	16
<i>Social kompetens</i>	16
<i>Primärgruppen</i>	17
<i>Ingrupp- Utgrupp</i>	17
RESULTAT	18
SVENSK MENTALITET	18
DEN SVENSKA DRYCKESKULTUREN	21
ÄNDRADE BETEENDEMÖNSTER	22
SOCIALA NÄTVERK.....	23
SPECIFIK UTBYTESSTUDENT KULTUR	24
RESULTATDISKUSSION	26
<i>Svensk mentalitet</i>	26
<i>Den svenska dryckeskulturen</i>	28
<i>Nya Beteendemönster</i>	29
<i>Sociala nätverk</i>	30
<i>Specifik utbyteskultur</i>	31

SAMMANFATTNING	32
<i>Svensk mentalitet</i>	<i>32</i>
<i>Den svenska dryckeskulturen.....</i>	<i>33</i>
<i>Ändrade beteendemönster</i>	<i>33</i>
<i>Sociala nätverk.....</i>	<i>33</i>
<i>Specifik utbyteskultur.....</i>	<i>33</i>
FRAMTIDA FORSKNING.....	33
LITTERATUR FÖRTECKNING	34
TIDSKRIFTER OCH RAPPORTER	34
BILAGOR.....	35
<i>Intervjuguide- engelska</i>	<i>35</i>
<i>Intervjuguide- svenska.....</i>	<i>36</i>

Inledning

Mitt val av ämne grundar sig på personligt intresse och egna erfarenheter som utbytesstudent. Våren år 2000 åkte jag med Erasmus stipendier till England för att läsa sociologi på 40-poängs nivån. Att komma till ett annat land och läsa på universitetsnivå var en ny upplevelse för mig. Känslan av att vara annorlunda och speciell gentemot de engelska studenterna var stark. Mina intryck av terminen i England satte sina spår och har gjort mig mer intresserad för hur det känns att komma till ett nytt land och studera. Dessutom har min Englandsvistelse gjort mig nyfiken på de processer som sätter igång då utbytesstudenter kommer till ett nytt land.

Min studie handlar om utbytesstudenters upplevelser av tiden i Sverige.

Utbytesstudent definieras i denna en student som är från ett annat land och studerar i Sverige under en begränsad tidsperiod

På internationella sekretariatet i Lund fick jag bakgrundsinformation om verksamheten med utbytesstudenter i Lund och vad internationella sekretariatet arrangerade för dem. Då utbytesstudenterna kommer till Lund blir de hämtade på stationen av faddrar. Första veckan kallas "arrival week" och innebär en mängd aktiviteter för utbytesstudenterna. Därefter följer två veckors svenska kurs som även innefattar information om svensk kultur. Sedan anordnas olika aktiviteter under terminens gång.

Syfte

Syftet med min studie är att ge en inblick i utbytesstudenters upplevelse av Sverige och den svenska mentaliteten. Uppsatsens syfte är också att studera huruvida utbytesstudenterna ändrar beteende och vanor för att bättre assimileras in i den svenska kulturen.

Bakgrund

Studier som beskriver utbytesstudenters situation är relativt ovanliga i Sverige. Det kan bero på att utbytesstudent verksamheten i Sverige är relativt liten vid jämförelse med t.ex. USA, Australien, England, Tyskland och Frankrike.

Jag har funnit en svensk rapport från Uppsala universitet av Helena Edvardsson , (Edvardsson 1999) som är av intresse för min studie samt två relevanta artiklar från Australien och USA (Nesdale & Todd, 2000; Hullet & Witte, 2001).

Nesdale and Todd (2000) har gjort en fältstudie på ett australiensiskt universitet, som handlar om i vilken omfattning australiensiska studenter accepterar och interagerar med utgruppsmedlemmar såsom utbytesstudenter från andra länder som bor i samma student korridor, samt hur utbytesstudenterna såg på australiensiska studenter. De som ingick i den kvantitativa studien var 147 till antalet, studien genomfördes med hjälp av enkäter. Nesdale och Todd kom bland annat fram till att utbytesstudenterna var mer öppna för att träffa människor och hade större interkulturell kunskap än de Australiensiska studenterna.

Hullet and Witte (2001) beskriver hur utbytesstudenter i USA antingen anpassar sig eller isolerar sig från sin nya miljö. Då oron är hög och tilliten låg är det sannolikt att utbytesstudenten drar sig undan kontakt med värdlandets kultur. Omvänt då tilliten är hög och oron låg kommer utbytesstudenten sannolikt att anpassa sig till värdkulturen. Deras studie är kvantitativ. 121 internationella studenter ingår i den. Som ett resultat av studien påpekar Hullet and Witte (200) vikten av att utbytesstudenten före avresan till värdlandet sätter sig in i värdlandets kultur, för att vara bättre förberedd på hur det kommer att bli.

Edvardssons (1999) studie handlar om hur utbytesstudenter som kommer till Uppsala universitet upplever sin tid i Sverige. Studien är beställd av universitetet för att se vad som kan förbättras för framtida utbytesstudenter. Edvardsson har i sin studie intervjuat 19 utbytesstudenter. I studien fokuseras dels den svenska mentaliteten som ett problem, dels den svaga integreringen mellan svenskar och utbytesstudenter. Edvardsson har i studien tagit fram förslag för hur man bättre skulle kunna integrera utbytesstudenter med svenskar, bland annat föreslår hon bättre fördelning av utbytesstudenter på de svenska korridorerna och högre integration av utbytesstudenter i den svenska undervisningen.

”Om det ligger någonting i att det är svårt att lära känna svenskar pga. den svenska mentaliteten kan detta vara svårt att göra någonting åt. Mer konkret handlar det om att skapa fler och bättre tillfällen för internationella och svenska studenter att mötas” (Edvardsson 1999 sid 43)

Metod

Jag har använt mig av kvalitativ metod. Utmärkande för kvalitativa studier är att de intresserar sig för processer, dvs. vad som sker och vad bakgrunden är till det som sker. Man vill förstå innebörden av det som händer. För mig var det självklart att välja kvalitativ metod i min studie då jag är intresserad av utbytesstudenternas subjektiva upplevelser. En person har inte genomgått samma upplevelser som någon annan och min intention var att de själva, med vägledning av mina frågor skulle få beskriva hur de såg på tiden i Sverige.

Då jag själv har varit utbytesstudent har jag viss förförståelse för situationen som utbytesstudenterna befinner sig i. Det kan vara en fördel att ha en inblick i hur intervjupersonerna kan känna sig i vissa lägen. Det är givetvis också en fara med förförståelsen, om man förleds tro att man redan i förväg vet exakt hur det är och inte inser att samma situation kan upplevas klart olika av olika personer.

I boken närhet och distans skriver Repstad (1999) om hur man ska vara medveten om sin förförståelse, men vara beredd att ändra denna allteftersom man får nya erfarenheter. I intervjuerna har jag tagit del av utbytesstudenternas upplevda situation i Sverige och en del av det som beskrivs är typiskt för hur det fungerar i Sverige men mycket av utbytesstudenternas berättelse känner jag igen från min utbytestermi n i England.

Urval

Då jag funderade över vilka som kunde tänkas vara intressanta att intervjua i förhållande till min frågeställning ansåg jag att det viktigaste var, att försöka få så stor spridning på de intervjuades nationaliteter som möjligt. Detta har i viss mån varit möjligt men jag fick acceptera det faktum att fler intervjuer skulle vara alltför tidskrävande att genomföra. Datainsamlandet tog längre tid än jag hade förväntat mig, då det visade sig vara svårare än väntat att komma i kontakt med utbytesstudenterna.

I första omgången hoppades jag få tillgång till en lista med adresser till utbytesstudenter via internationella sekretariatet och från den kunna välja ut ett antal intervjupersoner.

Sekretariatet kunde dock inte hjälpa mig med detta, då de hade som policy att inte lämna ut några. De gav mig istället rådet att skriva några rader om min uppsats syfte, vilket de sedan skulle publicera i nättidningen för utbytesstudenter. Jag skickade in uppgifterna men fick

ingen respons, om det var för att uppgifterna aldrig sattes in eller för att någon utbytesstudent aldrig svarade, det vet jag inte.

Jag skrev även ett e-post meddelande till den som håller i utbytet med internationella studenter på sociologiska institutionen, där jag presenterade mig och min uppsats och frågade om jag kunde få hjälp med telefon nummer eller e-post adresser till utbytesstudenter. I svaret hänvisades jag tillbaka till internationella sekretariatet.

Genom en bekant som studerar vid LTH fick jag slutligen en del telefonnummer och e-post adresser och tog kontakt med fyra personer som studerade vid LTH. Tre av dessa blev mina intervjupersoner, en person svarade aldrig på min förfrågan. Vid en av intervjuerna med ovanstående personer medföljde en annan utbytesstudent som också kom att ingå i mitt urval.

En intervjuperson fick jag kontakt med i samband med den kurs i sociologi som jag följde. Genom henne fick jag adresser till ytterligare fyra utbytesstudenter. Två av dem ställde upp för intervju. En av de andra två jag skickade e-post till hörde inte av sig, den andra tog kontakt för sent för att en intervju skulle vara möjlig. Min sista intervjuperson ringde själv upp mig, då hon av den utbytesstudenten jag mött på sociologen fått veta att jag sökte utbytesstudenter för intervjuer.

Sammanlagt har jag därmed intervjuat åtta personer, sex män och två kvinnor, två av dessa intervjuades samtidigt. Hälften av de intervjuade hade varit i Sverige under ett helt år och för hälften var det första terminen. Den ursprungliga ambitionen var att intervjuar lika många kvinnliga studenter som manliga men då fler manliga än kvinnliga studenter besvarade mina upprop nöjde jag detta. Tiden var för knapp att söka efter ytterligare kvinnliga studenter. Jag bedömer det inte en allvarlig miss att jag inte intervjuat fler kvinnliga studenter, då det viktiga är ifrån vilken kultur de kommer och hur de upplever vistelsen i Sverige. Jag har även försökt få med asiater och afrikaner i studien, eftersom jag önskade så stor spridning som möjligt i kulturellt avseende. Då jag inte lyckades uppnå någon kontakt med dem fick de intervjuer jag hade räcka som underlag för uppsatsen. Min intention var att dels få personer som kom från kulturer som liknade den svenska, dels från kulturer som i högre avseende skilde sig från den svenska kulturen. Den spridning jag har fått på mitt material bedömer jag som tillfredsställande.

Presentation av intervjupersonerna:

Manlig student från Spanien, 26 år. Han är sysselsatt med ett projekt i telekommunikation på LTH och studerade i Sverige våren 2001.

Kvinnlig student från Danmark, 23 år. Hon är i Lund på ett Erasmus- utbyte och läser sociologi. Studerar i Sverige våren 2001.

Två manliga studenter från Kanada 23 respektive 22 år. Båda studerar väg och vatten programmet. Studerar i Sverige våren 2001.

Manlig student från Ungern, 21 år. Han är här på ett Erasmus utbyte och studerar juridik. Studerar i Sverige hösten 2000- våren 2001.

Manlig student från Australien, 20 år som läser dubbel- examen med inriktning mot maskin och data ingenjör. Studerar i Sverige hösten 2000- våren 2001.

Manlig student från Kanada, 20 år. Läser statsvetenskap. Studerar i Sverige hösten 2000- våren 2001.

Kvinnlig student från Frankrike 22 år. Läser statsvetenskap. Studerar i Sverige hösten 2000- våren 2001.

Genomförandet

Intervjuerna har tagit mellan 45-60 minuter vardera och har genomförts i ostörda rum på universitet. En intervju skedde utomhus då vädret inbjöd till det, även denna skedde utan störande moment.

Alla intervjuerna inleddes med att jag talade om syftet med uppsatsen och förklarade att full konfidentialitet rådde. Konfidentialiteten verkade dock inte betyda något för de intervjuade, men jag har låtit alla veta att det inte kommer att framgå vem som är vem i uppsatsen.

Mina intervjupersoner var alla positivt inställda till bandspelaren, men i några fall märkte jag en viss nervositet när jag tryckte på start knappen. Som intervjuare var jag mån om att skapa en avslappad och vänlig atmosfär. Jag tyckte att jag lyckades med det och bland annat genom att före varje intervju småpratade med dem, för att få dem att känna sig lugna och tillfreds med intervjun.

Alla intervjuer utom en genomfördes på engelska. I intervjun med den danska kvinnliga studenten intervjuade talade jag svenska och hon svarade på danska. Intervjun översattes sedan med hennes medgivande till svenska. Ord som jag inte förstod har jag frågat henne om.

Samtliga intervjuer är strukturerade efter en intervjuguide (se bilaga) där jag på förhand formulerat frågor, halvstrukturerade i den mån att jag har haft vissa frågor som alla mina intervjupersoner har besvarat, men också lagt till några frågor och tagit bort andra i en del intervjuer. Möjligheten fanns också att följa upp andra spår när information uppkom som inte täcktes av intervjuguiden. Givetvis var det nödvändigt att vara lyhörd inför deras egen berättelse för att få så stor förståelse som möjligt för utbytesstudenternas liv i Sverige. Kvale (1997) menar att det som skiljer en normal konversation från en forskningsintervju är att intervjun har ett specifikt syfte och struktur. Som intervjuare är det bra att ställa korta och enkla frågor för att få ett spontant och relevant svar. Detta har jag försökt att följa i mina intervjuer .

Analys

Samtliga intervjuer skrevs ut ordagrant. Sedan läste jag igenom dem flera gånger och gjorde anteckningar i marginalen. Efter ytterligare genomläsningar tyckte jag mig se vissa mönster och teman som utkristalliserades och noterade också hur många som hade yttrat sig på liknande sätt i samma fråga eller uttalande. Därefter klippte jag i ursprungsintervjuerna och fogade samman de olika teman jag fann i materialet. Jag lade urklippen i kuvert med olika kategorier. Ursprungligen hade jag nio olika kategorier men fick slutligen fram fem olika teman: svensk mentalitet, den svenska dryckeskulturen, ändrade beteendemönster, sociala nätverk och specifik utbyteskultur. Utifrån dessa har jag sedan byggt min resultatredovisning. I analysarbetet har jag inspirerats av Repstad (1999) och i hans mycket handfasta råd om tillvägagångssätt i analysfasen.

Metoddiskussion

Vid mina intervjuer upplevde jag att det var relativt lätt att få kontakt med intervjupersonerna. Att jag är i samma ålder som mina intervjupersoner och att jag själv varit utbytesstudent och därmed lättare kunnat identifiera mig med deras situation har jag och förmodligen också mina intervjupersoner upplevt som en fördel. En av de intervjuade tackade mig efter intervjun och förklarade att han hade tyckt att det var väldigt intressant att bli intervjuad och att samtalet hade fått honom att börja fundera mer över sin tid i Sverige. En annan tyckte att det var ett så intressant ämne att han fortsatte diskussionen då intervjun var slut. Detta stämmer väl överens med Kvales påstående att en kvalitativ intervju kan vara en positiv upplevelse för intervjupersonen. Ämnet intresserar både intervjuperson och intervjuare och känslan att någon intresserar sig för vad intervjupersonen har att säga kan vara berikande för honom/henne. Kvale nämner också att det kan vara svårt att avsluta en kvalitativ intervju då den intervjuade gärna utforskar de ämnen man behandlat ytterligare (Kvale, 1997).

Under ett intervjutillfälle intervjuade jag två personer samtidigt. Jag lät båda svara på alla frågor, den ena efter den andra. Jag kunde ibland känna att de kunde ha nytta av varandra då den ena påminde den andra eller fick denne att komma på saker som inträffat. Repstad (1999) skriver angående gruppintervjuer att samtalen ofta får en annan slags dynamik, där den ene följer upp den andres tankegång och utvecklar det ytterligare. Det var också den fördel jag upplevde.

Det faktum att alla intervjuer utom en skulle hållas på engelska kan givetvis betraktas som ett problem. Det innebar svårigheter både för mig och de intervjupersoner som inte hade engelska som sitt modersmål. För egen del upplevde jag det dock inte som ett stort hinder att tala engelska och de intervjupersoner som inte hade engelskan som modersmål hade inga invändningar mot att intervjun skulle hållas på engelska. Stundtals var det svårt att förstå vad intervjupersonerna menade och det kunde gälla både de med engelskan som modersmål och de övriga.

Jag har försökt vara observant på att fråga då jag upplevt något som oklart, men givetvis är det alltid lättare att förstå och inte misstolka om både intervjuare och intervjuperson använder sitt modersmål. Det jag upplevde som svårt för dem som inte fick uttrycka sig på sitt eget språk var de språkliga nyanserna. Samma uttryck användes i många skiftande situationer.

Vad det betyder för mitt material att vissa fick uttrycka sig på engelska istället för på sitt modersmål är svårt att utläsa. Jag kan inte se att de intervjuerna skiljer sig i informationsmängd och kan därför inte säga något om effekterna på mitt material.

En intervju gjordes utan bandinspelning eftersom jag hade problem med bandspelaren. Jag förde anteckningar istället och är medveten om att värdefull information kan ha gått miste. Det faktum att intervjupersonen talade långsamt och tydligt förenklade dock intervjun betydligt.

Validitet och Reliabilitet

Sharan B Merriam (1994) tar upp tre begrepp som är värda att ta ställning till. Intern validitet, extern validitet och reliabilitet.

Intern validitet handlar om i vilken mån resultatet stämmer överens med verkligheten. Har resultatet fångat det som finns? Man ska ha i åtanke att det är människors konstruktion av verkligheten man som intervjuare får ta del av. Om forskaren kan visa att konstruktionerna återgivits på ett riktigt sätt samt är trovärdigt för de som konstruerat verkligheterna så ger det intern validitet. Jag har försökt att hålla mig till ursprungstexten så mycket som möjligt och dessutom har jag inte ändrat i intervjupersonernas språk.

Ett annat viktigt inslag är att i början av studien klart och tydligt visa vilken förförståelse man har. Jag anser att jag klargjort detta och pekat på både fördelar och nackdelar med min förförståelse. Jag har övervägt om jag borde korrigera engelskan i vissa intervjuer, men bestämt mig för att avstå från det för att inte förlora autensiteten i samtalet.

Det som stärker mitt resultat är att Edvardsson (1999) kommit fram till liknande resultat i sin studie om utbytesstudenter. Denna studie var mer omfattande än min. Det finns olika sätt för att förbättra den inre validiteten, ett sätt är genom horisontell granskning och kritik, vilket innebär att kollegor lämnar kommentarer. Här har min handledare hjälpt mig.

Med reliabilitet avses om samma resultat skulle uppnås om studien upprepades. För att detta ska vara möjligt är det viktigt att beskriva så noggrant som möjligt hur man gått tillväga under insamlandet av information, hur man kom fram till olika kategorier och vilka beslut som

fattades under olika skeenden i studien. Skälet till att det ska vara så detaljerat är att andra forskare ska kunna använda rapporten som underlag för att upprepa studien (Merriam, 1994).

I studien har jag använt mig av citat från de intervjuade för att ge en tydligare bild av resultatet samt för att andra ska förstå de tolkningar som gjorts. Giltigheten i det insamlade materialet bedömer jag som god. Utbytesstudenterna har enligt min bedömning ingen anledning att inte tala sanning eller dölja något. Jag förklarade också att uppsatsen inte gjordes på uppdrag av någon. Min känsla under intervjuerna var de hölls i en öppenhjärtlig atmosfär.

Extern validitet avser i vilken utsträckning resultaten är tillämpliga i andra situationer, det vill säga generaliserbara. Det är svårt att uttala sig om detta då min studie endast handlar om åtta intervjupersoner.

En kritisk invändning till min studie kan vara att jag ej har haft med utbytesstudenter från exempelvis Afrika eller Asien. Deras kulturer kan tänkas skilja sig mer från den västerländska kulturen. Man skulle även ha kunnat fråga mer aktivt om hur utbytesstudenterna bodde för att få reda på mer om vilken kontext utbytesstudenterna befinner sig i.

Teori

Svensk mentalitet

Åke Daun (1998) som forskat mycket kring svenskars mentalitet hävdar i sin bok "Svensk mentalitet" att skälet till att det svenska levnadssättet föredras av svenskar är att de känner till det väl och det är något som känns naturligt. Den svenska mentaliteten förändras allt snabbare i dagens svenska samhälle, framförallt generationsvis. Barn och föräldrar blir alltmer olika varandra. En svensk ungdom kan känna att han/hon har mer gemensamt med en amerikansk ungdom än med den äldre generationen i sitt eget land.

Daun menar att vara svensk är bara en identitet vid sidan av allt annat som människor kan vara och känna sig som t.ex. kvinna, mor, körledare och göteborgare. Det är situationen som ger olika identiteter (Daun, 1992).

Personlighet

Personligheten är enligt Daun en både kollektiv och individuell företeelse. Kollektiv i den bemärkelsen att individuella drag ibland kan förena individer som tillhör någon grupp ex befolkningskategori. Personligheten är något som är djupt integrerad i individen, djupare och svårare att "hoppa ur" än det kulturella regelverk vi lever i. Ärlighet är något som många svenskar själva upplever är ett typiskt svenskt personlighetsdrag. Ger man tex. en komplimang ska den vara ärligt menad enligt Daun.

Människor kommunicerar ständigt budskap om sin personlighet genom ett kodsysteem och för människor med en annan kulturell bakgrund kan en kod värderas helt annorlunda från det svenska sättet. Människor som exempelvis uppfattar svenskar som tystlåtna gör det ofta utifrån den egna kulturens kodsysteem, ofta sker bedömningen etnocentriskt (Daun, 1998).

Blygheten

Daun talar om den svenska blygheten, ett fenomen som ofta uppmärksammas av så många utländska människor. En välkänd stereotypi är att svenskar är blyga, reserverade, tillbakadragna och stela. Daun menar att vissa stereotypier träffar rätt medan andra inte har någon grund. I varje befolkning finns, hävdar Daun, en stor spännvid som man inte alltid kan generalisera över. Det finns föreställningar om hur svenskar är som bygger på redan befintliga stereotypier och andra som blivit till när främmande människor kommit i kontakt med svenskar. Den allmänna uppfattningen i en kultur om vad som ska kallas blyghet är det vanligaste kriteriet för blyghet. Sannolikt betraktar inte de flesta svenskar sig som blyga, inbundna och stela, utan det är i en viss situation som det aktualiseras, situationen gör dem blyga, menar Daun. Blyghet uppstår när individen ställs inför nya sociala situationer. Personen måste kommunicera med människor vilkas bedömningsgrad de inte känner till.

Det finns en del andra förklaringar till varför svenskar är blyga. I Sverige liksom Norge finns "man ska inte tro att man är något- andan" med jantelagen som främsta förespråkare. Ett annat begrepp som betyder mycket för svenskar är att vara duktig. I duktig menar man dels skicklighet eller kapacitet samt en personlig kvalitet av större innebörd. "Man bör vara duktig" (Daun, 1998 sid 69).

Den svenska artigheten kan också bidra till att svenskar uppfattas som mer blyga än andra. Då man låter andra tala och själv lyssnar uppmärksamt visar man att man placerar andra före sig

själv. Detta leder till att svenskarna ofta är tystare och tar längre pauser, något som kan få utländska människor att uppfatta dem som inåtvända och blyga. Svenskar känner också, enligt Daun, ett visst obehag inför konflikter och avvaktar hellre än börjar argumentera. Detta leder till att man undviker samtalsämnen som är starkt känsloladdade och talar hellre om annat. En sista förklaring till svenskarnas upplevda blyghet är att många svenskar är förhållandevis likgiltiga inför människor utanför den egna kretsen av familj, släkt och vänner. De kan därför uppträda passivt gentemot främlingar. Daun menar att möta främlingar har stor betydelse för den egna självbilden.

Rollteori

Erwing Goffman är en av förgrundsgestalterna inom symbolisk interaktionism och den främste förespråkaren för den dramaturgiska skolan, vilken är intresserad av socialt samspel och vad som händer då människor möts. Goffman använder sig av metaforer för att upptäcka nya perspektiv på sådant som är gammalt och välkänt. En av hans välkända metaforer är livet som teater. (Hughes & Månsson, 1988).

Socialt liv kan enligt Goffman betraktas som en uppsättning roller som människorna strävar efter att uppfylla och hålla fast vid. Alla människor blir till aktörer genom att spela sina olika roller. Beroende på vilka individen interagerar med, spelar hon olika roller. Scenen är den plats där framträdandet äger rum och det är också där man möter publiken.

Goffman talar också om scenens olika regioner där man framträder, det finns bakre och främre regioner. Den främre regionen är där individen möter andra människor och upprätthåller en fasad, med teatertermer framträder framför kulisserna. I den bakre regionen kan individen lägga ifrån sig sin roll eller mask och koppla av. Det är i de bakre regionerna som man förbereder framträdandet på scenen och reparerar eventuella skador i fasaden (Hughes & Månsson, 1988).

Man kan vara en person på scen och en annan bakom ridån i kulisserna. Situationen gör jaget till en roll som måste spelas trovärdigt av oss själva och våra medspelare. Människor strävar efter att göra interaktionen med andra människor så meningsfull som möjligt. Människor reflekterar också hela tiden över hur man kan bete sig på ett annorlunda sätt och hur detta handlande uppfattas av andra. Reflektion är ett viktigt kännetecken för den moderna människan, enligt Goffman (Moe, 1995).

Man framhäver vissa aspekter av sig själv och andra aspekter försöker man dölja i olika sociala sammanhang, det är så jaget kommer till uttryck. Goffman kallar denna process "impression management", intryckskontroll. Processen handlar på ett djupare plan om hur vi bygger upp och befäster våra identiteter

Hur människor betraktar andra beror på hur de själva blir betraktade men vårt tänkande jag hindrar oss från att bli identiska med "de andra". Goffman påpekar dubbelheten i att leva i ett modernt samhälle, att bestämma när man är sig själv och när man går in i mer eller mindre påtvingade roller (Goffman, 1994).

Grupper

Social kompetens

Sociologen Anders Persson (2000) beskriver social kompetens på följande sätt, "förmåga att fungera i en grupp eller förmåga att fungera i relationer med andra individer eller kombinationer av båda" (sid 15). Persson menar att vi i tilltagande grad identifierar oss med gruppen. I en grupp tillvaro skärper man ofta gränsen mellan det förtrodda och det främmande för att ge mening till den egna gruppexistensen. Det sociala livet är beroende av att medlemmarna förstår de sociala koder som människor kommunicerar. I dagens föränderliga samhälle går det inte att bara ha relationer med människor man känner. Man är tvungen att ha relationer till människor man inte känner sedan tidigare. I relationer med människor man inte har nära kontakt med, behövs social kompetens enligt Persson (2000). Bristen på social kompetens, som antas vara ett problem i vår tid, handlar om individens anpassning i gruppen. Många människor är enligt Persson oförmögna eller ovilliga att ingå i grupper och samarbeta med människor de inte känner. Gruppaspekten av social kompetens handlar om förmågan att smälta in och anpassa sig till en grupp och ingå i relationer med andra. Gruppen skapar trygghet och tillhörighet när individen befinner sig med okända människor, samtidigt som gruppen fungerar som identitetsgivare.

Primärgruppen

Charles H. Cooley var också likt Goffman en av förgrundsgestalterna inom symbolisk interaktionism. För att förstå förhållandet mellan människor och samhälle måste man se till de sociala grupper individen ingår i menar Cooley.

Cooley är upphovsman till begreppet primärgrupp. Primärgruppen kännetecknas av samarbete och ansikte- mot- ansikte- kontakt. Skälet till att gruppen ses som primär är enligt Cooley, att den är grundläggande genom skapandet av individens sociala natur och ideal. Gruppmedlemmarna upplever att de bildar en gemensam enhet och en "vi" känsla uppstår. I de primära grupperna känner sig medlemmarna som hemma och kan slappna av (Angelöw & Jonsson, 2000)

Kärnfamiljen är en av de klassiska primärgrupperna men primärgrupper kan vara olika kamrat och vängrupper också. Cooley talar också om att människor kan ha primärgruppskaraktär, t.ex. människor med vilka man är nära men inte för den skull ingår i grupprelation med. En grupp kan anses vara primärgrupp för en av medlemmarna men inte alls för en annan. Cooley menade också att man kan ingå i olika primärgrupper i olika skeenden i livet (Trost & Levin, 1996).

In- och utgrupp

En annan gruppindelning som bland andra Zygmunt Bauman sociolog (1990) gör är ingrupp kontra utgrupp. Detta motsatspar kompletterar varandra. Ingrupper är sådana grupper som den enskilde individen är medlem av och utgrupper är grupper som individen inte är medlem av. Ingrupper är de som upprätthåller individens jag men som varierar från situation till situation. Ingrupper kan vara människor från vår egen kultur och utgrupper människor från andra kulturer. Vi bedömer beteendet på de människor som tillhör utgruppen utifrån vår egen kulturella bakgrund. Man kan inte ha en ingruppskänsla utan att det finns en utgrupp (Bauman, 1990).

Utgrupper kan vara grupper som individen inte vill tillhöra pga. låg status men också grupper med högre status som individen skulle vilja tillhöra men inte har möjlighet. Individen efterliknar det beteende som hon tror är utmärkande för denna grupp.

Bauman - menar att favorisering av ingrupp och ogillande av utgrupp inte enbart är en konsekvens av värderingar, utan ett medel att skapa och upprätthålla värderingar av olika kategorier. Genom detta skapas en positiv social identitet. Grundmekanismen handlar om att skapa en illusion om ingruppen genom att ge utgruppen negativa egenskaper. Ingruppen behöver ha en utgrupp för att stärka gruppens egna sammanhållning, solidaritet och känslomässiga trygghet. Viljan att samarbeta inom ingruppens gränser behöver stöttas av en vägran att samarbeta med motståndarna. Bauman menar att även om det inte finns någon utgrupp kan ingruppens medlemmar uppfinna en i syfte att skapa sammanhållning (Bauman, 1990).

Resultat

Här följer presentationen av mina fem teman. Svensk mentalitet, den svenska dryckeskulturen, ändrade beteendemönster, sociala nätverk och specifik utbyteskultur

Svensk mentalitet

Genomgående för mina intervjuer har varit att utbytesstudenterna tycker det är svårt att få kontakt med svenskar. Några av de intervjuade umgicks med svenskar andra inte, de flesta umgicks nästan enbart med andra utbytesstudenter. En del menar att svenskarna inte försöker ställa frågor och verkar ointresserade av dem som personer.

"People don't try to... yeah that is the point they don't try... they don't ask any question, you have to ask question and people don't ask any question back"(Kvinnlig student från Frankrike).

Andra tycker att svenskarna är svåra att komma i kontakt med pga. av att de är så tysta och reserverade. Det upplevs som märkligt att svenskar inte kan fråga enkla frågor för att starta en konversation, eller vara mer nyfikna när det gäller att lära känna människor från ett annat land.

"Good, it took a little while to get used to at first... they are all pretty quiet that is the analysis of the Swedish people" (Manlig student från Canada).

En kanadensisk student menade att det utmärkande för svenskarna förutom att de var reserverade var konfliktundvikande. Enligt hans uppfattning tycker svenskarna inte om att ta risker i onödan.

Många studenter beskrev svenskarna som tysta och två utbytesstudenter berättade att de suttit mittemot en svensk som antingen varit helt tyst eller slagit upp en tidning och endast yttrat sig vid direkt tilltal. Detta upplevdes som mycket märkligt och helt otänkbart i exempelvis Spanien.

I några intervjuer nämndes att det kändes konstigt att ha talat med en svensk till exempel på biblioteket eller haft ett ingående samtal på nationen och sedan få uppleva att nästa dag så hälsar svensken inte ens.

"You mustn't be surprised than the other day he or she wont even remember your face... it happend to me many times" (Manlig student från Ungern).

Några utbytesstudenter ansåg att svenskarna var rädda för att göra bort sig och var tvungna att ha ett speciellt skäl för att närma sig en utbytesstudent. En australiensisk manlig student menade att det är stor skillnad mellan Australien och Sverige vad gäller beteende mot obekanta människor.

"...There is no one in the streets and if you talk to someone they are like, why are you talking to me, are you trying to get something of me? Are you trying to get money or you trying to fool me or what, I am just trying to be friendly but..."

Utbytesstudenterna hävdar vidare att svenskarna tycker om att ha en nära krets med vänner och tycker att det är svårt att försöka passa in i gruppen om man inte behärskar språket perfekt. En av intervjupersonerna talade svenska och han berättade att han ibland försökt komma med i konversationen med svenskar, men han hade svårt att hänga med i hastigheten och föredrog därför att prata engelska med andra utbytesstudenter. Svenskarna verkar mest intresserade av en ytlig kontakt med utbytesstudenter. Efter den första kontakten går de gärna tillbaka till sin grupp med svenskar och fortsätter prata svenska, enligt några utbytesstudenter. En dansk kvinnlig student tror att det har att göra med att svenskar är rädda för att blanda sig med andra människor och göra bort sig. Hon menar dock att det är likadant i Danmark. En fransk kvinnlig utbytesstudent menade att de har en slags nidsbild i Frankrike för hur svensken är, ungefär som ett stenansikte där man inte ser några känsloutryck avslöja sig. Hon

menade att trots att hon varit i Sverige ett år är det svårt att släppa denna bild. Den stämmer in på en del svenskar, säger hon.

Det framkom i några intervjuer att utbytesstudenterna ofta fick känslan att Sverige var isolerat från resten av Europa. Man verkade, enligt deras uppfattning, inte bry sig särskilt mycket om det som skedde i andra länder.

"For me it seems like people in Sweden live in a bubble, a kind of ballon, they don't really care what is happening outside. They have there own existence... I think it is separated from continental Europe"
(manlig student från Ungern).

En aspekt som kom fram i ett flertal intervjuer var svenskarnas uppträdande på studentnationerna. Många var både förvånade över fenomenet som sådant, då det inte existerar i samma utsträckning någon annanstans, men också förundrade över svenskarnas beteende. En kanadensisk manlig student betraktade det som generellt för hela Europa att människor tycker om att vara många på små utrymmen. Den danska studenten menade att de utbytesstudenter hon pratat med hade varit chockade över hur man trängdes och knuffades när man dansade på studentnationerna.

Andra saker som fördes fram i intervjuerna var svenskarnas höga tilltro till auktoriteter och den statliga styrningen av exempelvis systembolaget. Rökförbud som gäller på exempelvis korridorer är bra enligt utbytesstudenterna, men det är knappt någon av utbytesstudenterna som håller på reglerna. Sättet som man reglerar alkoholen med anses också vara mycket speciell (vilket jag tar upp närmare i nästa avsnitt).

Det kom även fram positiva aspekter av den svenska mentaliteten. En spansk manlig student menade att när man blev vän med en svensk person kunde man verkligen lita på honom/henne, till skillnad från vad som gäller i Spanien. Han menade också att det han hört om Sverige innan han kom hit var att människorna var mer ärliga här.

De flesta av de intervjuade tyckte att man hade blivit oerhört väl omhändertagen av receptions- och annan universitets personal. Man kommenterade också välkommandet till Sverige och hur bra det kändes att det kom personer och hämtade dem på stationen. Fadderverksamheten uppfattades som en betydelsefull hjälp att lättare komma in i det svenska

samhället. Varje utbytesstudent placerades i en grupp med andra utbytesstudenter och svenskar som har olika aktiviteter tillsammans. En annan aspekt som en manlig kanadensisk student tog upp var skillnaden mellan äldre och yngre människor,

"I have a much different experience with the old people than I had with the young people... the younger people I found to be a little less approachable actually almost a little less friendly. It is the older people that I have really enjoyed ... they have always been just open arms and did everything to make me feel right at home"

Den svenska dryckeskulturen

I alla intervjuerna har den svenska alkohol kulturen kommit på tal. De flesta har varit förvånade över hur vi svenskar köper alkohol på systembolaget, hur vi betar oss på studentnationerna i samband med intag av alkohol och sättet man dricker på i största allmänhet. En kvinnlig dansk student menade att det är sättet svenskarna dricker alkohol på som skiljer länderna åt. Svenskarna hon träffat på, dricker mest för att bli snabbt berusade medan danskarna sitter hela dagen med sin öl. Det är det mest framträdande draget som skiljer dansk och svensk kultur åt enligt henne. De restriktioner som finns i och med reglerandet och inhandlandet av alkohol skiljer sig också markant från det danska systemet.

Många utbytesstudenter nämner det faktum att svenskar pratar mer då de är ute på nation och har druckit alkohol. De manliga studenterna från Kanada menar att vi inte dricker mer alkohol än vad de gör, men man kan inte hantera den på ett bra sätt. De var förbluffade över hur svenskarna agerar med alkohol i kroppen.

"I just think that you couldn't handle alcohol... like when they get drunk they are just wreck... people here just get retarded" (Manlig student från Kanada).

Det finns ett mönster för hur svenskarnas alkoholvanor ser ut menar en manlig student från Ungern

"It is like weekdays for me everybody is working in suits... serious working but no alcohol and then during weekends like systembolaget from Friday suddenly gets full. You have to queue a lot and everybody is drinking on Friday and Saturday night and Sunday is chilling out. On Monday starts the working thing"

again. You start to fit in to your place in this hierarchi and for me in Sweden weekendes are about getting drunk"

Att komma till Sverige och uppleva denna annorlunda alkoholkultur upplevs både som något absurt och komiskt enligt denne student, han talade om den svenska alkoholkulturen i form av en kulturkrock. Flera av de intervjuade talade om hur annorlunda hela kulturen kring studentnationer var om man jämför med deras hemländer.

Ändrade beteendemönster

I samband med att komma till en ny miljö och möta nya människor uppstår andra beteendemönster som utbytesstudenter tar till sig mer eller mindre. De flesta blir påverkade på något sätt och ändrar sitt beteende eller sina vanor, men det kanske inte alltid är något som man själv är medveten om. Det är svårt, som flera intervjupersoner påpekade, att se hur man förändrats när man är mitt uppe i det. Man kanske lättare kommer att kunna se förändringarna när man kommer hem till sin vanliga miljö igen och träffar familj och vänner.

Av intervjupersonernas berättelser att döma är det många som känner att de blivit mer öppna och mer utåtriktade mot andra människor sen de kom till Lund. Det är nödvändigt, menar några, eftersom man är i behov av nya vänner när man kommer till ett nytt land och inte känner någon. En australiensisk manlig student säger att han bestämde sig för att vara mer utåtriktad och prata mer med människor när han anlände till Sverige. Han är inte orolig för att göra bort sig och känner en större frihet för att experimentera med sin personlighet här i Sverige. Att prova nya roller och inte fastna i givna bås är viktigt menar en dansk kvinnlig student.

"Där hemma har man ju sin fasta roll om att sådan är...och så. Här kan man ju välja från start... sån här vill jag vara...så kan man skapa sig en ny roll om man är lite trött på den man har hemma. Så jo, men det gör man väl alltid... kanske har man en annan roll som man gärna vill pröva...man tycker inte om att sättas i bås"

En annan intervjuperson nämnde att man blir annorlunda pga. vilken grupp man befinner sig i och att förändringar har mer att göra med det, än att vara i ett annat land. Sättet man interagerar skiljer sig åt i olika grupper och i olika land och kan inte generaliseras enligt honom.

Det var en hel del praktiska skillnader som var annorlunda menade alla utbytesstudenter. Det här har utbytesstudenterna vant sig vid och nu tar de exempelvis kölappar på posten, köar innan de går på bussen och passar tiderna bättre.

"I have tried to adapt my behaviour... I am on time now and I was never on time in France...I am taking a queue number when I am entering the post"

Många hade ändrat sina matvanor under vistelsen i Sverige. En spansk manlig student har helt fått lägga om sina mattider då de äter senare i Spanien än vad vi gör här. Det tog honom flera veckor att komma i fas med de svenska mat tiderna. På frågan om varför svarade han så här,

"I thought that if I were in Sweden I need to be Swedish, and I really wanted to have this"

Andra har inte gjort så drastiska förändringar utan äter annorlunda mat då det inte finns annan att tillgå eller tränar mer eftersom så många svenskar tycks vara träningsbenägna enligt en kanadensisk manlig student.

Sociala nätverk

Det är mycket viktigt att skaffa sig nya vänner så att man inte känner sig ensam menar flertalet av de jag intervjuat. Att komma till en ny miljö skapar nya förutsättningar för att träffa andra människor och man är mer eller mindre tvingad att lära känna människor om man vill få ut något av sin utlandsvistelse menar en kanadensisk manlig student. Samtidigt som många också talade om hur det blev speciellt viktigt att ha vänner från det egna landet när man befann sig i ett annat land.

"One thing that I realised when I came here is that you can't avoid Spanish or people from your own country at all because sometimes you really express what you feel. I found a Spanish guy, it was funny to check how I felt, like if she or he was my brother, it is something like, Spanish oh good come here and talk, even if this person in Spain never would be your friend, but here everything changes" (Manlig student från Spanien).

En kanadensisk manlig student berättade att han hade känt sig deprimerad efter några veckor i Sverige, det var enligt honom frustrerande att inte veta vem man skulle vända sig till i olika situationer. Efter någon månad kände han sig mer tillfreds med situationen i Sverige.

En del utbytesstudenter menade att man som utbytesstudent befann sig i en utsatt situation då man kommer till ett nytt land utan nätverk bakom sig. De säger sig också ha förståelse för att svenskar inte är särskilt intresserade av att lära känna utbytesstudenter. De har redan etablerade kontaktnät och har inte samma behov av att träffa nya människor som utbytesstudenter.

Två utbytesstudenter menade att eftersom de kom hit med människor de kände sen tidigare har de inte behövt anstränga sig till samma grad som andra utbytesstudenter för att lära känna nya människor. Många utbytesstudenter sade sig inte umgås med utbytesstudenter i sitt hemland. Under intervjuerna har det också framkommit att utbytesstudenterna lär sig mer om sitt eget land genom att ha viss distans till det i och med utlandsvistelsen. Samtidigt som utbytesstudenterna anser att de lär sig mer om sina egna länder är det också lätt att börja idealisera sitt eget land, menar flera av de intervjuade studenterna. Börjar någon idealisera sitt land fortsätter andra lätt och man kan inte undgå att jämföra länder när man bor på en internationell korridor menar en kvinnlig dansk student.

Specifik utbytesstudentkultur

Det är lätt att bara umgås med utbytesstudenter, ofta är det andra utbytesstudenter man träffar vid första kontakten med Sverige. Då man är i samma situation, ny i ett annat land och ofta saknar kunskaper i svenska språket, söker man sig av naturliga skäl till varandra.

En manlig australiensisk student förklarar att han inte bara vill umgås med utbytesstudenter, men påpekar sedan att det är väldigt lätt att hamna i den situationen att man inte har några andra vänner. Han försöker träffa sina svenska vänner mer istället och på det sättet lära sig mer om svensk kultur.

Å andra sidan, menar en manlig ungersk student som enbart umgås med andra utbytesstudenter, att det inte gör honom något att han inte har några svenska vänner. Det blir en speciell utbytesstudent kultur med människor från olika länder som bor, umgås har fester

och deltar i sport aktiviteter tillsammans. En kanadensisk manlig student talar om ett slags vi - dom förhållande,

"I live with all the international students, weird society. It is like to groups kind off. Swedes against international students"

Två manliga kanadensiska studenter menar att eftersom de kom hit med människor de kände hemifrån har de inte tvingats lära känna nya människor på samma vis som andra utbytesstudenter. De har dock försökt få mer kontakt med svenskar, men inte uppfattat dem som tillmötesgående, varför intrycket om svenskarnas otillgänglighet förstärkts, och man umgås bara med andra från Kanada och andra utbytesstudenter. En kvinnlig student från Frankrike hävdar, tvärtemot de flesta andra jag har intervjuat, att nationalitetskänslorna suddas ut när man lever och umgås med människor från olika hörn. En del utbytesstudenter har uttalat ett intresse att lära känna fler länder och kulturer i och med sin Sverige vistelse. Att leva i internationell miljö gör att man lär sig mycket om andra länders kulturer, matvanor och seder, vilket ger mersmak, menar en fransk kvinnlig utbytesstudent.

Språket har stor betydelse för utbytesstudenter, många talar inte svenska och känner sig utestängda när svenskarna bara pratar svenska med varandra.

"If I am with four Swedish people they generally speak Swedish unless they are speaking directly to me...and you know that the international students speak English generally wheras the Swedish don't..."
(manlig student från Kanada)

Flera av utbytesstudenterna menar att svenskarna känner sig olustiga inför att använda engelskan. Det går bättre när de är onyktra ute på studentnationer. De svenska studenterna känner sig blyga för att tala ett annat språk än det egna modersmålet och särskilt inför andra svenskar, menar några jag intervjuat.

" I think that the Swedes are uncomfortable if you approach them especially if you speak English" (manlig student från Kanada).

En manlig student från Ungern anser att svenska flickor blir besvikna när han inte talar svenska och tappar intresset för vidare konversation. Han tror själv att förklaringen är att de

inte vill inleda ett förhållande med någon som bara är här ett halvår till ett år samt att det kan bli svårt att uttrycka känslor på engelska.

En del anser det vara naturligt att första kontakten är med andra utbytesstudenter, då de flesta som inte har engelskan som modersmål känner sig osäkra på den och på svenskan som de inte alls kan. En fransk kvinnlig student talar om att hon tycker det känns diskriminerande att hon inte kan svenska bättre. Till exempel försökte hon gå med i Amnesty International men fick gå ur, eftersom de bara pratar svenska och hon förstod för lite.

Nästan alla utbytesstudenter jag intervjuade hade gått kurs i svenska en till två veckor och kunde vissa meningar, men inte så mycket så att de kunde föra en konversation med svenskar. Bristande kunskaper i svenska upplevdes av vissa utbytesstudenter som en svårighet, speciellt om man ville lära känna svenskar, andra tyckte inte att det spelade någon roll då flertalet utbytesstudenter och svenskar, talar engelska.

Resultatdiskussion

Svensk mentalitet

Ett av de mest framträdande resultaten i min studie om utbytesstudenter har varit upplevelserna om svenskarnas mentalitet. Svenskarna har ansetts tysta, reserverade och svåra att komma i kontakt med. Kontaktsvårigheter var det ämne som utbytesstudenterna talade mycket om vilket visar hur stor betydelse detta har. En kanadensisk manlig student menade att det var stor skillnad mellan generationerna, han tyckte sig ha blivit bättre behandlad av den äldre än den yngre generationen svenskar. Daun (1998) menar att den svenska mentaliteten förändras i allt snabbare takt, barn och föräldrar blir allt mer olika varandra.

En utbytesstudent tyckte att konfliktundvikande var utmärkande för svenskar och menar att skälet till det är att de är rädda för att göra bort sig. En fransk kvinnlig student talade om detta ointresse från svenskars sida att försöka lära känna utbytesstudenter och tycker det är konstigt att svenskar inte är mer nyfikna på utländska människor. Enligt utbytesstudenterna är svenskar mer intresserade av ytlig kontakt och sedan verkar de nöjda med det. Svenskar tycker enligt utbytesstudenterna om att ingå i grupper med nära vänner. En anledning enligt Daun till varför en del svenskar är relativt ointresserade av att lära känna utländska människor

är att de är helt enkelt likgiltiga inför människor utanför den nära kretsen av familj, släkt och vänner. Daun (1998) har redogjort för andra tänkbara förklaringar till varför svenskar uppfattas som blyga, tysta och reserverade av utländska människor. En förklaring anses vara att svenskar undviker starkt känsloladdade samtalsämnen och känner obehag inför konflikter och är hellre tysta än ger sig in i argumentationer.

En episod som två utbytesstudenter skildrat får stå som exempel på svenskars upplevda tysthet. Svenskarna hade antingen suttit tysta vid matbord mittemot en utbytesstudent eller haft en tidning uppslagen och endast svarat på direkt tilltal, då det endast var en svensk och en utbytesstudent närvarande.

Goffman (1994) tar upp sådana slags avskärmningar mellan individer. Han menar att en uppslagen tidning exempelvis är en markering på att det är individens personliga revir som andra inte har tillträde till. Detta är en slags avskärmningar som hindrar samspel.

Svenskars beteende på studentnation var något som förvånat många utbytesstudenter dels att de drack mycket alkohol (vilket jag tar upp i nästa avsnitt) och dels att det var stor trängsel och mycket knuffande.

Björn Nilsson och Anna - Karin Waldemarsson (1994) beskriver hur en bestämd situation kan ha väldigt olika innebörd för olika personer om de kommer från olika kulturer. Ett beteende som anses normalt för någon uppfattas som onormalt för motparten. Genomgående tema för mina intervjuer var olika missförstånd mellan svenskar och utbytesstudenter.

En utbytesstudent menade, att generaliseringar och stereotypa uppfattningar finns kvar även då man träffat svenskar som inte motsvarar denna bild. Seija Wellros (1998) menar att det är lätt att generalisera över människor man inte har någon närmare kontakt med. Benämningen gör att människor "vet" mycket om hur de är utan att behöva känna dem personligen. Den bild man fått riskerar att stanna kvar genom selektiv perception vilket medför att bilden besannas (Wellros, 1998).

En av de mer positiva aspekterna som kom fram angående den svenska mentaliteten var bland annat att svenskar upplevdes som ärliga. En utbytesstudent upplevde att man verkligen kunde lita på svenskar och en annan utbytesstudent nämnde att svenskar ofta tar sig tid att hjälpa till

med olika saker. Ärlighet är ett personlighetsdrag som svenskarna själva anser sig ha och ger en svensk en komplimang menar de ofta också något med det (Daun 1998).

Den svenska dryckeskulturen

Den svenska dryckeskulturen var något som många utbytesstudenter upplevde som en märklig företeelse, att gå ut på nation var också något nytt för utbytesstudenterna. En manlig student från Ungern tyckte att den alkohol kultur han mött i studentsammanhang var som en kulturchock och mycket olik den kultur han var van vid. De flesta fann det konstigt att svenskar inte kunde hantera alkoholen på ett bättre sätt utan mer drack för att bli så berusad som möjligt samt att inhandlandet av alkoholen är statligt reglerat. Detta är dock inte särskilt märkligt att utbytesstudenterna reagerar på i och med att Sverige är ett av de få landen i världen med systembolag.

Svenskars beteende på studentnation och andra fester med alkohol inblandat kan kopplas till Goffmans rollteori. En del utbytesstudenter har beskrivit att svenskar kan vara väldigt trevliga och pratsamma ute på nation och dagen efter hälsar de inte. Man skulle kunna förklara det som att en del svenskar går in i en speciell roll ute på nation när de har fått alkohol i sig, blir mer öppna och pratglada, vågar kanske släppa loss på ett annat sätt. Detta stöds av den franska kvinnliga studentens påstående att svenskarna är nyfikna på andra men vågar inte gå fram och prata i många fall. Svenskarnas mönster för hur de köper alkohol via systembolaget och sedan förtär det under helgerna var något som nästan alla utbytesstudenter tog upp under intervjuerna. Det upplevdes som annorlunda jämfört med hur det fungerade i deras hemländer. Jean Philips-Martinsson (1981) bekräftar detta då hon skriver om att svenskar mestadels dricker på helger då veckor är avsedda för arbete. Det var ingen skillnad på exempelvis utbytesstudenterna från Frankrike och Spanien i fråga om den svenska alkoholkulturen.

"Att svenskar inte kan ha roligt och släppa loss ordentligt utan brännvin har blivit en föreställning så stark att den nästan är självuppfyllande" (Frykman & Löfgren, 1991 sid 53). Dessutom är student nationer en annan miljö från den mer vardagliga och Goffman menar att individen går in i nya roller så fort hon befinner sig i en annan miljö (Moe, 1995).

Nya Beteendemönster

Det som framkom i mina intervjuer stämmer överens angående de teorier om ändrat beteende i ny miljö. Det som kom fram i intervjuerna gäller mer ytliga anpassningar. Det faktum att många utbytesstudenter kände att de blivit mer utåtriktade och öppna sen de kom till Sverige är ett exempel.

De flesta utbytesstudenter talade om hur de blivit mer utåtriktade i Sverige vissa omedvetet och andra mer medvetet. Någon hade bestämt sig för att helt enkelt försöka vara mer positiv och utåtriktad under vistelsen i Sverige. En annan utbytesstudent berättade att han hade förändrats och blivit mer öppen och pratsam sedan han kommit till Sverige. Han brukade vara mer tyst och inåtbunden hemma.

William Gudykunst och Young Kim (1997) menar att främlingarna gradvis börjar upptäcka likheter och skillnader i sina nya miljöer. En förändring i de grundläggande värderingarna är extremt svårt, tar lång tid och sker sällan. Mer vanligt är att främlingar anpassar sig i mer ytliga områden som rollbeteende exempelvis. Exempel på detta framkom också i intervjuerna. Utbytesstudenter hade börjat köa för att gå på bussen eller anpassat sig mer till den svenska seden att komma i tid.

En del av utbytesstudenterna menade att man i ett nytt land kunde tämja på rollerna på ett annat sätt, "där hemma har man ju sin fasta roll..." (kvinnlig dansk student).

Att gå in i roller när man kommer till en ny miljö är något som individen ständigt sysselsätter sig med. Det finns enligt Goffman lika många sociala jag som det finns klart avgränsade grupper. "Impression management" en annan term som Goffman talar om handlar om att visa upp olika sidor av sin personlighet i vissa situationer medan man döljer andra. Detta gör man för att skapa ett trovärdigt intryck hos omgivningen (Goffman 1994).

Utbytesstudenterna väljer att visa upp en sida i kontakt med andra utbytesstudenter och svenskar och döljer andra sidor av sin personlighet för att skapa ett bra första intryck.

Utbytesstudenterna befinner sig i en ny miljö med människor som inte känner en sen tidigare och kan därför experimentera med sin personlighet på ett annat sätt, det spelar ingen roll om man gör bort sig eftersom att det är ändå ingen som vet något om det, när man kommer tillbaka till sitt eget land menar en av utbytesstudenterna.

En utbytesstudent ändrade sina mattider eftersom han ville göra som svenskarna gjorde då han vistades i Sverige. Han menade att det var viktigt att ta seden dit man kommer.

En ny kultur har betydelsefullt inflytande på det psykologiska och sociala beteendet hos främlingar. Det blir som en sorts kamp mellan den nya och den gamla kulturen, en vilja att hålla kvar vid de gamla värderingarna samtidigt som man vill ta in det nya (Gudykunst & Kim, 1997)

Sociala nätverk

Något som var väldigt viktigt för alla utbytesstudenter som jag intervjuade var att man hade ett gott socialt nätverk. Detta upplevde jag vara grunden för ett välbefinnande. Många talade om vikten att lära känna nya människor i Sverige både utbytesstudenter och svenskar. En annan viktig aspekt av behovet av sociala nätverk var att en del utbytesstudenter upplevde det viktigt att ha kontakt med människor från den egna kulturen då de var i ett nytt land. Att kunna uttrycka sig på sitt modersmål och känna sig förstådd var oerhört viktigt menade några utbytesstudenter. En spansk manlig student nämnde hur viktigt det kändes att få identifiera sig med sin nationella grupp då man var i en annorlunda miljö. De kanadensiska manliga studenterna menade att för dem var det bekvämt att ha andra kanadensiska vänner i Sverige. På det sättet var de inte tvungna att lära känna så många nya människor som andra utbytesstudenter.

Vikten av att umgås med människor från sin egen kultur kan jämföras med Charles H Cooleys (i Angelöw & Jonsson, 2000) resonemang om primärgruppens roll för individen.

Enligt honom kunde olika kamrat grupper fungera som primär grupper i olika skeenden i livet. På det sättet skulle man kunna se människor från den egna kulturen eller andra utbytesstudenter som primärgrupp eller människor med primärgruppskaraktär. Primärgruppen eller människor med primärgruppskaraktär är centrala ibland annat individens skapande av sin sociala läggning.

Detta fenomen känner jag igen från min tid som utbytesstudent. Det var väldigt viktigt att ha några svenskar som man kunde vända sig till i vissa situationer. Ofta som den spanska manliga studenten påstod, skulle man kanske inte umgås i sitt eget land men i ett främmande land känns det nödvändigt.

Det är viktigt att man kommer in i det nya samhället relativt snabbt då man inte ska stanna alltför länge menar Adrian Furnham och Stephen Bochner (1986). De har i boken "Culture

shock" sammanställt undersökningar med utbytesstudenter som gjorts under 1980-talet. Bochner och Furnham har kommit fram till olika aspekter som kan påverka utbytesstudenter negativt i en främmande miljö. Kommunikationsbarriären var en stor faktor, kulturbytet med nya och gamla värden som ställs mot varandra var ett annat område och slutligen att byta socialt nätverk och bygga upp det nya medförde svårigheter för utbytesstudenterna. En kanadensisk manlig student beskrev hur han efter ca tre veckor kände sig deprimerad och nere, han visste inte hur saker fungerade och vem han vända sig till i olika situationer, detta kändes frustrerande. Efter någon månad kändes det bättre och han kände ökat självförtroende och mer tillfreds med situationen i Sverige.

Bochner och Furnham beskriver olika stadier som utbytesstudenter kan gå igenom då de kommer till en ny miljö. Smekmånadsstadiet då man fascinerats över allt nytt, krisstadiet då man känner av språkskillnaderna och andra saker som skiljer sig åt från hur man är van, må bra stadiet då man lär sig mer om kulturen och klarar av språket bättre samt vanestadiet då man känner sig hemmastadd i sin nya miljö

Den danska kvinnliga studenten talade om svenskars bristande intresse, samtidigt som hon nämner att hon själv inte umgås med utbytesstudenter i sitt hemland. Enligt Perssons (2000) resonemang är många människor ovilliga att ingå i grupper eller samarbeta med människor de inte känner. Det är i dessa situationer som social kompetens behövs som mest enligt Persson

Specifik utbyteskultur

En del utbytesstudenter beskriver förhållandet mellan svenskar och utbytesstudenter som ett slags vi- dom förhållande. Det blir en speciell kultur menar de när så många människor från olika kulturer lever tillsammans. En utbytesstudent upplevde att i den speciella utbyteskulturen suddades nationalitetskänslor bort och man lärde sig mer om andra länders kulturer istället.

Detta kan förstås utifrån Baumans resonemang om ingrupper kontra utgrupper. Han menar att värderingar skapas och upprätthålls genom denna gruppindelning. Jag fick också intrycket att utbytesstudenterna delade mycket och många utbytesstudenter påtalade det faktum att när man är i ett annat land sker ofta jämförelser. Dessutom stärks värderingarna inom den egna gruppen genom att se på svenskarna som medlemmar i en annan grupp. Utbytesstudenterna

menade att de trivdes tillsammans och har gemensamma fester och aktiviteter. Detta ökar lojaliteten till den egna gruppen (Bauman, 1990).

Om jag jämför med mina egna upplevelser från utbytesperioden stämmer detta väl överens med mina erfarenheter. Det fanns en tydlig "vi-känsla" mellan utbytesstudenterna men vilka "dom" var kändes mer diffust. Dessutom upplevde utbytesstudenterna det bra att kunna att prata med andra utbytesstudenter om sådant man tyckte var märkligt eller annorlunda. Detta faktum talar Bauman (1990) om, genom att man har liknande värderingar i ingruppen skapas en positiv social identitet.

Språkets betydelse för utbytesstudenterna upplevde jag som en betydande faktor. Dels ansåg många utbytesstudenter att svenskarna kände sig olustiga inför att prata engelska och dels kände många utbytesstudenter sig diskriminerade då de inte behärskade det svenska språket tillräckligt för att vara med i en svensk konversation. Dessutom upplevde en del utbytesstudenter att svenskarna inte brydde sig om att prata engelska för att få med utbytesstudenterna i samtalet utan fortsatte tala svenska.

Wellros (1998) talar om att språket som markör, har både inneslutande och uteslutande effekter. Inom gruppen känner sig medlemmarna hemma och förstår även de underförstådda budskapen i språkets nyanser, det innefattar även kroppsspråk. Ett gemensamt modersmål skapar både gemenskap och samhörighet mellan människorna. Man kan utesluta andra genom språket också, genom att dra gränser och utesluta andra ur gruppgemenskapen. Detta görs förmodligen inte medvetet många gånger(Wellros, 1998).

Sammanfattning

Svensk mentalitet

I min studie om utbytesstudenters upplevelser av Sverige har jag kommit fram till följande aspekter. Utbytesstudenterna upplevde svenskarna som tysta och svåra att få kontakt med, i den mån de var intresserade av kontakt rörde det sig mer om ytlig sådan. Utbytesstudenterna menade att svenskar tycker om att ha ett fåtal nära vänner intill sig. Hög tilltro till auktoriteter var en annan aspekt som kom fram samt att de upplevde Sverige isolerat från resten av Europa i många avseenden.

Den svenska dryckeskulturen

Den svenska dryckeskulturen var något som alla utbytesstudenter diskuterade och främst aspekterna av alkoholintag, drickandet kring helger samt det vis svenskar köper alkohol på.

Ändrade beteendemönster

Många utbytesstudenter kände att de blivit mer öppna och utåtriktade sedan ankomsten till Sverige, vågar prova nya roller och har även ändrat beteende i praktiska vardagssituationer.

Sociala nätverk

Betydelsen av sociala nätverk betonades av utbytesstudenterna. Att lära känna nya svenskar och utbytesstudenter ansågs viktigt samtidigt som vikten av den egna kulturen underströks.

Specifik utbyteskultur

Utbytesstudenterna talade om den speciella kultur som utvecklades i och med boende, fester och aktiviteter tillsammans. Denna kultur upplevdes som ett slags motsats förhållande till den svenska kulturen. Språkets betydelse betonades även här som en viktig faktor för förståelse och gruppgemenskap.

Framtida forskning

Min studie har visat på flera brister vad gäller interkulturell förståelse och därför känns ytterligare forskning inom området angeläget. Jag kan tänka mig att det skulle vara intressant för internationella sekretariatet att ta del av det jag kommit fram till. Genom mera kunskap inom dessa områden skulle man kunna försöka integrera svenskar och utbytesstudenter bättre samt försöka ändra svenska studenters attityder mot utbytesstudenter och öka medvetenheten om olika kulturella skillnader (Nilsson och Waldemarsson, 1994).

Litteratur förteckning

- Angelöw, B. & Jonsson, T. 2000 *Introduktion till socialpsykologi*. Lund: Studentlitteratur
- Bauman, Z. 1992 *Att tänka sociologiskt*. Göteborg: Bokförlaget Korpen
- Daun, Å. 1998 tredje uppl *Svensk mentalitet*. Stockholm: Rabén Prisma
- Daun, Å. 1992 *Den europeiska identiteten bidrag till samtal om Sveriges framtid*. Stockholm: Natur och Kultur
- Frykman, J & Löfgren, O. 1991 *Svenska vanor och ovanor*. Stockholm: Natur och Kultur
- Furnham, A. & Bochner, S. 1986 *Culture shock*. New York: Routledge
- Goffman, E. 1994 tredje uppl *Jaget och maskerna. En studie i vardagslivets dramatik*. Kristianstad: Rabén Prisma
- Gudykunst, W.B. & Kim, Y. 3ed 1997 *Communicating with strangers*. New York: McGraw-Hill
- Hughes, J.A. & Månsson, S-A. 1988 *Kvalitativ sociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Persson, A. 2000 *Social kompetens. När individen, de andra och samhället möts*. Lund: Studentlitteratur
- Merriam, S.B. 1994 *Fallstudien som forskningsmetod*. Lund: Studentlitteratur
- Moe, S. 1995 *Sociologisk teori*. Lund: Studentlitteratur
- Nilsson, B. & Waldemarsson, A-K *Kommunikation. Samspel mellan människor*. Lund: Studentlitteratur
- Philips- Martinsson, J. 1981 *Svenskarna som andra ser dom*. Lund: Studentlitteratur
- Repstad, P. 1999 *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Trost, J. & Levin, I. 1996 *Att förstå vardagen*. Lund: Studentlitteratur
- Wellros, S. 1998 *Språk, kultur och social identitet*. Lund: Studentlitteratur

Tidskrifter och rapporter

- Edvardsson, H. *Röster om svensk universitetsutbildning. Att vara utbytesstudent i Uppsala*. Rapportserie från Enheten för utveckling och utvärdering, Uppsala universitet rapport 17, 1999.
- Hullett, C.R and Witte, K. " Predicting intercultural adaptation and isolation: using the extended parallel process model to test anxiety/ uncertainty management theory". *International Journal of Intercultural Relations* 25 (2001): 125-139.
- Nesdale, D and Todd, P. "Effect of contact on intercultural acceptance: a field study". *International Journal of Intercultural Relations*. 24 (2000): 341-360

Bilagor

Intervjuguide- engelska

- Name
- Age
- Studies
- Country you are from
- How long will you stay in Sweden?
- Why did you choose to study in Sweden?
- What kind of expectations on your exchange period did you have before coming to Sweden?
- What does culture mean to you?
- What is your impression of Sweden and the Swedish culture?
- In what way does the Swedish culture differ from yours, give examples?
- Do you think that you change your behaviour or opinions in any way in order to fit in to the Swedish culture, give examples?
- Are you more socially active as an exchange student if yes, why?
- Have you experienced some culture shock since you came to Sweden if yes, try to explain?
- At your free time do you meet other exchange students or Swedish people if not Swedish why?
- What do you think that you have learnt from your time as an exchange student in Sweden give examples?

Intervjuguide- svenska

- Namn
- Ålder
- Studier
- Vilket land kommer du ifrån?
- Hur länge ska du vara i Sverige?
- Varför valde du att studera i Sverige?
- Vad hade du för förväntningar på utbytet före du kom till Sverige?
- Vad betyder kultur för dig?
- Vad är ditt intryck av den svenska kulturen?
- På vilket sätt skiljer sig den svenska kulturen sig åt från din kultur, ge exempel?
- Tror du att du ändrar ditt beteende eller åsikter på något sätt för att passa in i den svenska kulturen om ja ge exempel?
- Är du mer socialt aktiv som utbytesstudent, om ja, ge exempel
- Har du upplevt någon slags kulturkrock sen du kom till Sverige, om ja försök att förklara?
- Umgås du med svenskar eller utbytesstudenter på fritiden, om du inte umgås med svenskar, varför?
- Vad tror du att du har lärt dig från din tid som utbytesstudent i Sverige, ge exempel?